

**Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ**

**ОКВИРНИ АКЦИОНИ ПЛАН
ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ НАСИЉА
У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИМ УСТАНОВАМА**

Јануар 2009. године

Скраћенице:

ОАП – Оквирни акциони план
МП - Министарство просвете
МУП – Министарство унутрашњих послова
МОС - Министарство омладине и спорта
МПР - Министарство правде
МРСП - Министарство рада и социјалне политике
МЗ - Министарство здравља
МК - Министарство културе
МДУЛС - Министарство за државну управу и локалну самоуправу
ЗУОВ - Завод за унапређивање образовања и васпитања
ЗВКОВ - Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
ЦСР - Центар за социјални рад
КОЦД – Контакт организације цивилног друштва
ШРП – Школско развојно планирање
ОП - Општи протокол за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања
ПП - Посебни протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама
ВМ – Вршњачка медијација/медијатори
ЛПА – Локални план акције за децу
СЗМ - Спољашња заштитна мрежа
ВТ-Вршњачки тим
ШТ-Школски тим
УП- Ученички парламент

1. УВОД

„Насиље над децом је општи проблем који прожима сва друштва, све културе и све регионе света. Милиони деце свакодневно трпе насиље. Насиље над дететом представља грубо кршење права детета. Насиље изазива патњу детета, озбиљно угрожава развој, добробит, па и сам живот детета, а последице су често тешке и дуготрајне“ (Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља)

Право на заштиту од свих облика насиља представља основно право сваког детета утврђено у **Конвенцији о правима детета** и другим документима Уједињених нација, Савета Европе и осталих међународних организација, које је држава Србија прихватила као чланица тих организација.¹

Насиље међу децом и младима, у оквиру образовно-васпитних установа и у окружењу, представља глобални феномен, и предмет је бриге свих образовних система широм света. Међутим, неповољне друштвене и економске околности и пратећа криза у породицама, додатно су изложиле децу у Републици Србији повећаном ризику од насиља. Постојећи подаци указују на тренд повећања породичног, а посебно вршњачког насиља међу децом и младима у Србији.

Образовно - васпитне установе, али и други системи који се баве децом и младима, имају зато задатак да својим професионалним деловањем умање ефекте оваквог стања. Са друге стране, донети утицаја образовних политика кроз институције система су релативно ограничени због многих тешкоћа са којима се систем суочава: васпитно-образовне установе нису довољно доступне свој деци, повећана је толеранција на насиље, атрактивност школовања је смањена, недовољно је развијена интеркултурална толеранција, негира се дискриминација и сегрегација у систему образовања. Изворе тешкоћа представљају и недовољно развијена инклузивна образовна политика, ниска стопа образовања популације, али и изражено сиромаштво у појединим регионима и друштвеним групама/заједницама .

Влада Републике Србије даје приоритет решавању овог проблема у наредном периоду, до 2015 године, не само својим деловањем, већ и активношћу свих сектора и интерсекторским повезивањем. Министарство просвете такође види као свој приоритет стварање безбедне средине за раст, развој и учење деце и ученика у Србији. Овакво становиште потврђено је на Конференцији *Европа за децу и са децом* (Стокхолм, октобар 2008.), на којој је министар просвете Републике Србије, заједно са другим министрима Европе, потписао петицију против насиља над децом.

Према **Закону о основама система образовања и васпитања**, члан 3. остваривање образовно-васпитног рада, у складу са прописаним циљевима и задацима, реализује се развијањем толеранције, јачањем поверења, неговањем другарства и пријатељства, спречавањем понашања која нарушавају права на различитости, поштовањем дечјих права и др. Угрожавање другог, себе, имовине, стварање негативних односа и недовољно безбедне атмосфере у установи, има директне негативне последице на децу/ученике, наставнике, родитеље и читаву заједницу. Отуда потреба за сталном бригом о сигурности и безбедности у образовним институцијама представља приоритет.

Полазећи од тога, Министарство просвете је октобра 2008. формирало Радну групу за координацију активности на превенцији насиља у образовно-васпитним установама. Радну групу чине представници релевантних сектора, Савета за права детета РС, међународних организација и НВО.

---

¹ www.mps.sr.gov.yu | www.savetzapravadeteta.org

2. ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ОКВИРНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Радна група је анализирана стање у области превенције насиља: законодавна решења која се односе на образовање, надлежности у оквиру појединих сектора, механизме примене постојећих решења и структуре у институцијама, као и њихову ефикасност.

Анализиран је проток информација, интерсекторска повезаност образовних институција са другим институцијама на локалном и републичком нивоу, ефикасност политика, механизма праћења и унапређивања решења у овој области, ефикасност програма обуке за наставнике, као и примена стечених знања у раду са децом/младима и родитељима.

Ова анализа треба да послужи ефикаснијем повезивању међу секторима и бржем успостављању платформе за унапређивање у овој области, како би се применом система ефикасних мера, насиље у образовно- васпитним установама ставило под контролу.

Радна група је обавила упоредну анализу ресурса који су на располагању Министарству просвете, укључујући и друге системе са којима непосредно сарађује. Анализа је указала на постојање бројних програма, пројеката и активности на различитим нивоима, али и испољених слабости у процесу реализације, праћења, примене и евалуације.

Истраживања насиља у институцијама која су детаљно приказана у Националној стратегији за превенцију и заштиту деце од насиља (www.savetzapravadeteta.org), указују на следеће:

- постојање и раширеност *културе насиља*, а нарочито насилне комуникације која лако доводи до ескалације насиља,
- вршњачко насиље поприма све различитије форме (од физичког до електронског насиља), постаје све суровије и бруталније,
- вршњачко насиље је за децу и младе често много већи проблем него што га одрасли виде,
- насиље је присутно на свим узрастима и међу свим учесницима процеса образовања и васпитања, и у институцијама и у породицама,
- постојеће методе, технике, средства и механизми којима се на насиље реагује у образовним институцијама нису довољно примењивани, или су недовољно ефикасни,
- деца и млади губе поверење у одрасле и у институције, не верују да ће их заштити када су жртве, па се насиље недовољно пријављује, слабо евидентира, прећуткује или прикрива,
- не постоје јасни индикатори за праћење насиља у образовним институцијама, нема довољно успостављених инструмената за евидентирање, механизма превенције и интервенције, самим тим је недовољно извештавање на свим нивоима надлежности и не прате се трендови,
- деца и млади не учествују довољно у осмишљавању програма превенције и интервенције, што може бити један од разлога зашто до сада примењени програми за смањење насиља нису довољно ефективни.²

² Индикативни су подаци на које указује партиципативно истраживање перцепције и размишљања деце и младих о злостављању, реализовано у сарадњи УНИЦЕФ-а, Института за ментално здравље и НВО Дамад, (видети детаљније у Стратегији): као злостављачи идентификовани су они који имају моћ у породици и друштву, а то су родитељи, одрасли уопште, наставници, чешће мушкарци, старији дечаци. Деца оклевају да им се обрате за помоћ јер „не очекују да ће им ико веровати“, очекују од родитеља да им посвете више пажње, да их саслушају и решавају проблеме разговором а не батинама, а од вршњака да саслушају, поштују поверљивост и пруже подршку, али сматрају и да полиција, центри за социјални рад и школа, као службе које треба да учествују у заштити деце, нису прилагођене њиховим потребама. На крају деца и млади су исказали предлог да би вршњаци могли да се укључе у процес заштите као вршњачки саветници (Сажетак, према Стратегији, www.mps.sr.gov.yu, www.savetzapravadeteta.org)

Сагледавши проблем, Радна група је дефинисала заједничка полазишта и **принципе**:

1. **Превенција насиља у образовно-васпитним установама има троструки циљ: унапређивање безбедности ученика, повећање квалитета рада у установи и, дугорочно, стицање вештина неопходних за конструктиван и ненасилан начин решавања будућих животних проблема.**
2. **Ни један вид насиља над децом се не може оправдати, а свако насиље се може спречити.**
3. **Потребна је хитна, заједничка, ефикасна акција образовно-васпитног система за смањење насиља у институцијама и установама у којем ће се активирати све постојеће снаге и ресурси друштва** (професионалци, програми за превенцију, системски и институционални механизми и мере, постојеће структуре и законска решења), како у образовању тако и другим секторима који могу да подрже ове активности (полиција, социјална заштита, здравство, локална самоуправа, цивилни сектор).

На основу наведених принципа, Радна група је покренула процес:

- идентификовања и селекције ресурса на основу анализе остварених резултата појединих програма, и ефикасности предузетих мера у претходном периоду,
- анализе могућности постојећих системских структура и провере ефикасности институционалних механизма,
- идентификовања мањкавости и елемената који недостају у систему.

У најопштијим цртама, налази анализе указују на закључак да систем образовања обилује парцијалним, недовољно повезаним и отуд недовољно ефикасним решењима, као и низом ослонаца чија потенцијално велика делотворност није довољно искоришћена.

У анализи се препознају следеће **снаге/ослонци** који, уз њихово стално праћење и унапређивање, омогућују даље деловање:

1. Законодавни оквир
2. Институционално-кадровски ресурси
3. Програми, пројекти и документа

1. Законодавни оквир

- **Закон о основама система образовања и васпитања** регулише област понашања деце/ученика и наставника, препознаје физичко насиље као недозвољено и кажњиво, дефинише одговорности директора, наставника и одељенског старешине у овом домену, уређује израду посебних правилника за уређење дисциплине и понашања у институцијама (Правилник о безбедности, Правилник о васпитно-дисциплинским мерама, Правилник о похваљивању и награђивању, Правилник о организовању екскурзија), а Правилником о стручно-педагошком надзору дефинисана је и обавеза установа да ради самовредновање у области подршке ученицима који обухвата и безбедност ученика.

- Заштиту деце од насиља у домаћем законодавству подржавају и **други закони**: Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица и Упутство о поступању полицијских службеника према малолетним и млађим пунолетним лицима, Закон о спорту, Закон о спречавању допинга у спорту, Закон о омбудсману, Породични закон, измењени Кривични закон, Закон о забрани дискриминације особа са инвалидитетом и други.

- На националном нивоу је успостављен и шири оквир за превенцију и заштиту од насиља: НПА- **Национални план акције за децу** (који представља основу за израду ЛПА), Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља, Национална стратегија за младе, Стратегија развоја система социјалне заштите, Јединствени акциони план за унапређивање образовања Рома, Полазни оквир националне стратегије против насиља, Национална стратегија за развој спорта у Републици Србији, Полазни оквир националне стратегије превенције криминала, и Стратешки програм развоја полиције у заједници (у процесу доношења);

2. Институционално-кадровски ресурси

- Стручну системску подршку запосленима у установама образовно-васпитног система и другим институцијама образовања у остваривању њихових функција пружају регионална одељења МП – **Школске управе** са едукованим кадром, компетентним и у области заштите деце од насиља. Њихов рад је дефинисан Правилником о стручно-педагошком надзору и Законом о основама система образовања и васпитања.
- Стручну системску подршку запосленима у установама образовно-васпитног система у остваривању њихових функција пружа **Завод за унапређивање образовања и васпитања** успостављањем оквира за континуирани професионални развој запослених у образовању у остваривању образовно-васпитних задатака, укључујући и област безбедности деце/ученика.
- **Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања** се бави осигурањем квалитета образовања кроз израду стандарда постигнућа ученика и праћење и унапређивање рада установа, укључујући и безбедност школске средине.
- Влада РС је формирала **Савет за права детета**, успостављен је **Републички омбудсман** за заштиту права грађана, **Републички центар за медијацију**, у чији делокруг рада спада и заштита деце од насиља.

3. Програми, пројекти и документа

- У РС од 2000. године до данас, одлукама МП и ЗУОВ су **акредитовани бројни програми стручног усавршавања** запослених у образовању намењени превенцији насиља, успостављању и оснаживању конструктивне комуникације, развоју толеранције уз уважавање различитости, унапређивању сарадње са породицом, повећању ученичке партиципације у животу школе, унапређивању квалитета наставног процеса и ваннаставних активности, унапређивању квалитета односа у колективу и сл. Многи програми су подржани и приручницима за рад са децом и младима. Програме је похађао велики број запослених у образовању и велики број деце. Поред акредитованих, остварени су и многи други програми и пројекти са сличном тематиком и садржајима, које су организације цивилног сектора реализовале у школама, а неки су постали трајни ресурс система (нпр. Грађанско васпитање). **Преглед пројеката, програма и приручника из ове области се налази у посебном прилогу.**
- Од докумената значајних за ову област постоје: **Општи протокол за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања, Посебни протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама**, као и посебни протоколи за делатности социјалне заштите и полиције.
- Комитету УН за заштиту права детета поднет је први **Национални Извештај о остваривању дечјих права у РС**, као и Алтернативни извештај о стању дечјих права у РС. Комитет УН за заштиту права детета упутио је РС *Препоруке за унапређивање остваривања права детета у РС.*

Примена Оквирног акционог плана омогућиће праћење спровођења законодавног оквира и ефикасно коришћење институционалних и кадровских ресурса.

У складу са задатком и принципима на којима се темељи ОАП дефинисан је ОПШТИ ЦИЉ: **Остваривање и развој безбедног и подстицајног окружења у образовно-васпитним установама чиме се остварује право сваког детета да буде заштићено од свих облика насиља.**

У оквиру Општег циља дефинисана су **три специфична циља**:

1. Ангажовање постојећих ресурса у образовно-васпитним установама за стварање безбедног и подстицајног окружења;
2. Укључивање различитих учесника васпитно-образовног процеса и локалне самоуправе у превенцију и заштиту деце кроз наставне и ваннаставне активности;
3. Обезбеђивање превентивне и заштитне улоге школског спорта и спортских активности деце/ученика

Измене и допуне нормативног оквира које су неопходне како би се реализовали специфични циљеви, такође су део Оквирног акционог плана.

3. РЕАЛИЗАЦИЈА ОКВИРНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

У оквиру сваког специфичног циља дефинисане су активности које директно доприносе његовом остваривању. Поједине активности се могу реализовати већ почетком 2009. год. и углавном су континуиране, док ће друге започети са следећом школском годином.

Планиране активности су, пре свега, усмерене на *јачање постојећих капацитета* у оквиру система за успостављање и одржавање безбедне средине, *учешћа деце и ученика* у свим активностима превенције и заштите, затим на *успостављање безбедног образовног система и окружења* у коме деца и млади одрастају, као и на *укључивање родитеља* у активности превенције и заштите, *ширење примене добрих програма* и *повезивање са другим системима* у локалној заједници и на највишем нивоу.

Предложене активности треба да обезбеде стварање атмосфере поверења, сигурности и поштовања дечјих права кроз јединствено деловање свих актера.

1. Образовно-васпитна установа је одговорна за:

- успостављање превентивног рада на заштити деце од насиља као редовне праксе у образовно-васпитном процесу;
- непосредну укљученост вршњачких тимова и ученичких парламената у пружање подршке вршњацима при заштити од насиља и успешну реинтеграцију починилаца насиља у вршњачку заједницу;
- увођење правила понашања и реституције (ресторативног васпитања) као превентивних мера и вредности у живот заједнице, изградњу позитивне климе и конструктивне комуникације;
- успостављање вршњачке медијације и вршњачке едукације као ефикасних механизма превенције са инструментима за праћење ефикасности;
- укључивање у програме за превенцију насиља, осмишљавање програма за разне узрасте, умрежавање школа и аутора/тренера/ментора ради размене позитивних искустава и ширења мреже заштите;
- примену Посебног протокола за заштиту деце/ученика од насиља, злостављања и занемаривања;
- развијање подстицајне средине и укупно повећање атрактивности школе;
- систематско праћење и унапређивање нивоа безбедности, заштите и подршке ученицима.

2. Локлна заједница преузима одговорност за:

- планирање мера за стварање безбедне средине за децу;
- успостављање механизма сарадње надлежних система у локалној заједници (образовно-васпитне установе, полиција, социјална заштита, здравство, локална самоуправа);
- изградњу и примену ефикасних механизма за препознавање, пријављивање и откривање потенцијалних опасности и инцидената у локалној средини;
- осмишљавање поступака и успостављање процедура и механизма сарадње са породицом на превенцији и заштити деце од насиља, на изградњи безбедног окружења и на ресоцијализацији деце починилаца насиља у заједницу;
- спровођење процедура и поступака предвиђених Општим и посебним протоколима о заштити деце од насиља;
- развијање школског спорта и увођење школског полицајца као значајне мере у превенцији насиља;
- успостављање сарадње са локалним медијима и стварање могућности за већи утицај и укљученост родитеља у активности локалних медија.

3. Министарство просвете преузима одговорност за:

- усклађеност постојећих законских аката и процедура у области образовања у циљу стварања јединственог система заштите деце од насиља, злостављања, занемаривања и искоришћавања;
- измене и допуне свих подзаконских аката у области образовања и васпитања у којима се јасно дефинишу и успостављају механизми који обезбеђују потпуно спровођење система заштите деце од насиља, злостављања, занемаривања и искоришћавања у образовно-васпитним установама и у укупном систему образовања и васпитања;
- координацију свих система за превенцију насиља у образовно-васпитним установама на нивоу школске управе и локалне самоуправе;
- промоцију примера добре праксе;
- редовно праћење примене свих системских решења у овој области, периодичну евалуацију њихове ефикасности и предлагање нових мера за повећање ефикасности превенције насиља.

4. ПРАЋЕЊЕ, ЕВАЛУАЦИЈА И ИЗВЕШТАВАЊЕ

Министарство просвете је одговорно за успостављање целовитог и свеобухватног система праћења безбедности у образовно-васпитним установама. Праћење и евалуацију ће реализовати служба стучно-педагошког и инспекцијског надзора, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, као и посебно ангажовани стручњаци. Значајну улогу у процесу праћења и прикупљања података има и општинска/градска просветна инспекција. На основу добијених извештаја и препорука, на националном нивоу ће се предложити ефикасније мере за превенцију насиља и унапређивање безбедности деце у образовно-васпитним установама. За утврђивање почетног стања у области безбедности установе могу се користити упитници из *Приручника за самовредновање и спољашње вредновање рада школе*, као и друге технике које сама установа припреми.

Оквирним акционим планом дефинисан је оквир за праћење и евалуацију ради осигурања квалитета реализације активности и постизања дефинисаног општег и специфичних циљева. Систем праћења и евалуације обухвата све фазе и нивое спровођења Оквирног акционог плана. Такође, кроз обезбеђивање повратних информација, вршиће се унапређивање ОАП и редифинисање појединих сегмената, доношење одлука заснованих на чињеницама и подацима, успостављање везе са осталим системима за праћење и евалуацију, координацију институција које учествују у реализацији ОАП, као и поделу одговорности за постизање резултата.

За успешно остваривање праћења неопходно је укључивање и свих осталих партнера - ресорних министарстава, институција и организација, удружења грађана и међународних организација.

5. КАКО КОРИСТИТИ ОКВИРНИ АКЦИОНИ ПЛАН

У табели која следи приказани су **циљеви** (општи и специфични), очекивани **резултати** и **индикатори**.

За сваки од **три специфична циља** дефинисане су **активности** којима се они могу достићи и то на **три нивоа**:

1. Ниво установе
2. Ниво локалне самоуправе/заједнице
3. Национални ниво

Поред циља и активности наведени су **индикатори** за праћење. На основу индикатора, установа, локална самоуправа и Министарство просвете ће прикупљати податке и вршити евалуацију у циљу даљег унапређивања активности. Индикатори служе и за екстерну евалуацију.

У табели су прецизирани **одговорни носиоци** појединих активности, **други носиоци** који учествују и **рокови** за реализацију активности.

Министарство просвете ће приступити реализацији ОАП-а у оквиру своје надлежности почев од фебруара 2009. године и формирати тела за праћење и координацију рада на реализацији ОАП. Паралелно са тим, образовно-васпитне установе и локалне самоуправе могу започети рад на реализацији ОАП и независно од Министарства просвете, у оквиру своје надлежности, на следеће начине:

- Образовно-васпитна установа може користити Оквирни акциони план тако што ће имати увид у његов садржај у **целини** како би сагледала шта је планирано, односно, шта се очекује од ње, а шта од локалне самоуправе и Министарства просвете.
- Осим тога, установа може за своје потребе преузети из ОАП оне активности **за које је одговорна** да их покрене и реализује самостално и/или у сарадњи са другим институцијама.
- Уколико установа или локална самоуправа формира посебне радне групе **за сваки од специфичних циљева**, може израдити три документа који се односе на сваки од њих.
- Свака активност би могла да се прати од установе до националног нивоа и обрнуто, односно, да се **изради матрица** у којој би се видело, како се једна активност одражава на остала два нивоа, како може да буде проширена и подржана.
- Установа, локална самоуправа и Министарство просвете могу дефинисати сопствене **ресурсе и приоритете** и на основу ОАП и израдити план који одговара тим приоритетима и ресурсима.
- ОВ установа може укључити делове ОАП у свој **развојни план**, локална самоуправа у локалну стратегију и друга релевантна **планска документа**, а Министарство просвете и други сектори, у **Годишњи оперативни план**.
- Оквирни акциони план представља основу за израду **плана праћења и евалуације на сваком од три нивоа**.

ОКВИРНИ АКЦИОНИ ПЛАН

	Очекивани резултати	Индикатори
<p>ОПШТИ ЦИЉ:</p> <p>Остваривање и развој безбедног и подстицајног окружења у образовно-васпитим установама чиме се остварује право сваког детета да буде заштићено од свих облика насиља.</p>	<p>- Одговорни представници образовних институција и надлежних служби система образовања и других релевантних институција у локалној заједници, реализују интегративне оперативне планове за интерсекторско пружање заштите деци и креирање безбедног и подстицајног окружења за њихов развој.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број злостављане и занемарене деце која добијају адекватну и ефикасну заштиту и подршку од стране надлежних служби и институција - Број и профил стручњака који су укључени у образовне програме за превенцију и заштиту деце од злостављања и занемаривања - Број деце обухваћене различитим програмима заштите од насиља - Врста и квалитет (задовољство деце квалитетом и врстом) превентивних ваннаставних активности, - Број и територијални распоред успостављених мултиресорских локалних тимова (СЗМ-спољашње заштитне мреже) за заштиту деце од злостављања и занемаривања - Број и територијални распоред успостављених специјализованих интерсекторских тимова (укључујући образовање) за заштиту деце и подршку породици, у оквиру великих здравствених центара

НИВО	АКТИВНОСТИ	ИНДИКАТОРИ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА	ИНСТИТУЦИЈЕ КОЈЕ УЧЕСТВУЈУ	ВРЕМЕ
<p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ</p> <p>1. Ангажовање постојећих ресурса у васпитно-образовним установама за стварање безбедног и подстицајног окружења</p> <p>1.1. Ниво установе</p>	<p>1.1.1. Примена-увођење у праксу Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама (ПП)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Образовно-васпитне установе имају израђене Програме заштите деце од насиља - На нивоу установе формиран Тим за заштиту деце од насиља (ШТ) - Изабран вршњачки тим (ВТ) и наставник ментор - Формирана унутрашња заштитна мрежа на нивоу установе (УЗМ), - Успостављен ланац одговорности у ситуацијама насиља - Формирана база података о школама и професионалцима/менторима који имају знања и искуства у раду на превенцији насиља 	<p>Образовно-васпитна установа</p>	<p>МП ЛЗ</p>	<p>Јануар-јуни 2009, континуирано</p>

	<p>1.1.2. Обезбеђивање простора у којима бораве деца/ученици унутар о.в. установе и у њеном непосредном окружењу</p> <ul style="list-style-type: none"> - Унапређивање нивоа безбедности физичке средине (стазе, прилази, дворишта, сала за физичко, спортски терени, осветљење) - Смањивање познатих и потенцијалних ризика (маркирање и обезбеђивање ризичних периода у години, у дану, периодично, различитих активности са повећаним ризиком - екскурзије, турнири, такмичења, матуре, празници...) 	<ul style="list-style-type: none"> - Маркирана и обезбеђена ризична места у оквиру зграде и дворишта, физкултурне сале и сл. обезбеђени ризични периоди дана и активности када долази до повећаног ризика по безбедност - Дефинисане опасне и безбедне зоне у школи - Осмишљене додатне мере заштите (превентивне) у ризичним зонама - Маркиране ризичне групе ученика (насилници и жртве) и израђен план њиховог укључивања у примену ПП. 	<p>Образовно- васпитна установа</p>	<p>МП ЛЗ МУП Фак. за безбедност</p>	<p>Јануар-јун 2009, континуирано</p>
	<p>1.1.3. Организовање обуке (преглед програма у прилогу):</p> <ul style="list-style-type: none"> - деце за препознавање, реаговање и пријављивње у ситуацијама насиља - запослених за превентивне активности и реаговање на насиље и у кризним ситуацијама - родитеља за права детета и реаговање у ситуацијама насиља 	<ul style="list-style-type: none"> - Број деце укључених у обуку о дечјим правима, конструктивном решавању сукоба, примени ПП и о реституцији као превентивној мери у заштити деце - Број ШТ обучених за примену ПП и о реституцији као превентивној мери у заштити деце - Број родитеља укључених у обуке о правима детета, заштити од насиља и реаговању у кризним ситуацијама 	<p>Образовно- васпитна установа</p>	<p>МП ШУ ЛЗ</p>	<p>Јануар-јун 2009, континуирано</p>

	<p>1.1.4. Доношење школских правила уз партиципацију свих актера</p> <ul style="list-style-type: none"> - У свим ОЗ и на нивоу школе - Јавна промоција школских правила 	<ul style="list-style-type: none"> - Правила донета уз партиципацију деце и ученика - Правила видљива у школи - Ученици, наставници и родитељи упознати са последицама кршења правила - Откривени потенцијални извори насиља - Предвиђена реституција за кршење правила као прва превентивна мера 	<p>Образовно- васпитна установа</p>	<p>ЛЗ</p>	<p>Јануар-јуни 2009</p>
	<p>1.1.5. Измене и допуне школских докумената, правилника</p> <ul style="list-style-type: none"> - Допуна ШРП и ГПР превентивним активностима у складу са ОАП - Измене и допуне Правилника о безбедности, Правилника о васпитно-дисциплинским мерама, Правилника о понашању . 	<ul style="list-style-type: none"> - Унете измене и допуне које се односе на рад на развоју безбедносне културе у установи, прецизиране одговорности одељењског старешине у делу који се односи на безбедност деце - Дефинисане мере заштите за децу/ученике у оквиру Програма заштите деце од насиља - Број акција у корист заједнице - Број додељених награда и похвала за просоцијално понашање - Увођење и примена конструктивних мера и реституције за решавање конфликта у документа установе - Број састанака актива директора на којима се разматрају постигнути резултати 	<p>Образовно- васпитна установа</p>	<p>МП ШУ МУП Стручна друштва</p>	<p>Јануар-јун 2009</p> <p>Школска 2009-2010</p>

	<p>1.1.6. Обезбеђивање партиципације ученика у превенцији насиља</p> <ul style="list-style-type: none"> - Формирањем вршњачких тимова (ВТ) за заштиту и вршњачку подршку - Обучавањем деце/ученика за примену различитих вештина за конструктивно превазилажење сукоба и конфликта, - Увођењем ментора/ координатора за рад са вршњачким тимовима - Обуком за вршњачку медијацију 	<ul style="list-style-type: none"> - Број активних и ефикасних УП у ОШ и СШ који учествују у раду школских органа (НВ, СР) и тела (ШТ за заштиту, ШРП тим и сл.) - Број формираних вршњачких тимова за заштиту од насиља и њихових ментора - Број ученика који су обучени за вршњачке медијаторе - Број установа у којима се примењује вршњачка медијација и друге технике 	<p>Образовно- васпитна установа</p>	<p>МП МОС ЗУОВ НВО и стручна друштва</p>	<p>Јануар-јуни 2009, континуирано</p>
<p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ</p> <p>1. Ангажовање постојећих ресурса у васпитно-образовним установама за стварање безбедног и подстицајног окружења</p> <p>1.2. Локални ниво</p>	<p>1.2.1. Координација, подршка и праћење рада СЗМ на заштити деце</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Представници центра за социјални рад, МУП, локалне самоуправе, и домова здравља укључени у СЗМ школе - МУП укључен у информисање полицијских службеника о протоколу МП - Број локалних СЗМ - Број обука за интердисциплинари приступ у примени опшег и посебних протокола - Идентификовани/одређени приоритети у решавању локалних безбедносних проблема као подршка школама у примени ПП 	<p>Локална заједница</p>	<p>МП МУП МРСП МЗ МДУЛС</p>	<p>Школска 2009-2010, континуирано</p>

<p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ</p> <p>1. Ангажовање постојећих ресурса у васпитно-образовним установама за стварање безбедног и подстицајног окружења</p> <p>1.3. Национални ниво</p>	<p>1.3.1. Успостављање механизма за праћење примене ПП и превентивних програма (служба стручно- педагошког надзора и просветна инспекција у оквиру информативног и других прегледа)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број установа које активно примењују ПП - Успостављен систем редовног праћења и пружања подршке реализацији превентивних програма од стране просветних саветника и просветне инспекције - Успостављен механизам кварталног/ полугодишњег извештавања на нивоу ШУ о резултатима самовредновања и вредновања у области превенције насиља - Успостављен механизам кварталног/ полугодишњег извештавања на нивоу ШУ о резултатима инспекцијских прегледа за праћење примене ПП - Број обављених прегледа просветних саветника и инспектора чији је један од циљева праћење примене ПП 	<p>МП ШУ</p>	<p>ЛЗ</p>	<p>Јануар-јун 2009</p>
---	--	---	------------------	-----------	----------------------------

<p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ</p> <p>2. Укључивање различитих учесника образовно-васпитног процеса у превенцију и заштиту деце кроз наставне и ван-наставне активности</p> <p>2.1. Ниво установе</p>	<p>2.1.1. Организовање заједничке акције у школи за промоцију установе као безбедног места и унутрашње заштитне мреже (УЗМ)</p> <p>2.1.2. Иницирање и отварање Клуба за родитеља у оквиру ОВ установе</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Реализована 1 трибина за ученике и наставнике на тему Дечја права и Заштита деце - Формиран и започео са радом Клуб/Форум родитеља за заштиту деце 	<p>Образовно-васпитна установа</p>	<p>ЛЗ МДУЛС</p>	<p>Јануар-јун 2009</p> <p>Школска 2009-2010</p>
---	---	---	------------------------------------	---------------------	---

	<p>2.1.3. Увођење садржаја и метода рада за развој подстицајне и безбедне средине кроз наставне и ван-наставне активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Подстцањем истраживачког и тимског рада, кооперативности, партиципације и др. - Поспешивање волонтерског рада у о.в. установи као заједници - Организовањем ваннаставних, културних и јавних активности у простору примереном узрасту. 	<ul style="list-style-type: none"> - Број акција и активности посвећених заштити деце од насиља, формирању вршњачке мреже заштите, превенције и интервенције на нивоу одељења и шире заједнице - Број ученичких парламената и вршњачких тимова у школама и домовима ученика који се баве заштитом и изградњом безбедног окружења у заједници вршњака - Врста и квалитет наставних и ваннаставних активности (задовољство деце квалитетом и врстом) - Број прослава мале матуре и других манифестација које се реализују ван ресторана и сличних места. 	<p>Образовно-васпитна установа</p>	<p>ЛЗ МП ШУ</p>	<p>Јануар-јун 2009, континуирано</p>
--	--	--	------------------------------------	-------------------------	--

<p>СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ</p> <p>2. Укључивање различитих учесника образовно-васпитног процеса у превенцију и заштиту деце кроз наставне и ван-наставне активности</p> <p>2.2. Локални ниво</p>	<p>2..2.1. Успостављање система за развој капацитета о.в. установа за изградњу безбедног окружења континуираном обуком:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Запослених за реаговање у кризним ситуацијама - Родитеља за права детета и за реаговање у ситуацијама насиља - Деце за препознавање, реаговање и пријављивње у ситуацијама насиља - Педагошко-психолошке службе за рано откривање деце са поремећајем у понашању и превентивни и корективни рад и подршку деци и породицама 	<ul style="list-style-type: none"> - Број семинара за децу, родитеље, наставно и друго особље у о.в. установама 	<p>Локална заједница</p>	<p>МП МРСП МЗ МУП МОС</p>	<p>Школска 2009-2010</p>
	<p>2.2.2. Покретање иницијативе за отварање удружења, клубова, форума за родитеље и наставнике при јединици локалне самоуправе</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број родитељских група за подршку, форума и клубова при Скупштинама Општина - Број заједничких акција (мини-пројеката) ШТ/ВТ/СР у установи - Број заједничких акција у локалној заједници (мини-пројеката) ШТ/ВТ/СР из више о.в. установа - Броја ктивности/ акција /манифестација које су иницирали родитељи 	<p>Локална заједница</p>	<p>ОВ установа МП МРСП МЗ МОС МДУЛС</p>	<p>Школска 2009-2010</p>

	<p>2.2. 3. Покретање иницијаве за формирање тела за координацију активности на заштити деце од насиља</p> <p>Стална подршка локалним самоуправама у функционисању спољашње заштитне мреже.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - СЗМ активне у решавању проблема и за примену Општег и посебних протокола - Успостављени протоколи и процедуре за сарадњу међу институцијама и ресорима у заштити деце се примењују – увид кроз периодичне извештаје 	<p>Локална заједница</p>	<p>МП МРСП МДУЛС</p>	<p>Јануар-јуни 2009</p> <p>Школска 2009-2010</p>
	<p>2.2.4. Реализација континуираних, едукативних кампања и успостављање сарадња са медијима на свим нивоима</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број емисија које промовишу позитивне примере, толеранцију и безбедност - Број натписа у штампаним медијима у који се позитиван начин извештава 	<p>Локална заједница Медији</p>	<p>МП ШУ МК НВО Универзитет</p>	<p>Школска 2009-2010</p>

	<p>2.2.5. Пружање подршке различитим иницијативама и активностима о.в. установа, на локалном нивоу, за превенцију и заштиту деце, као што су :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Идентификовање, одређивање приоритета у решавању локалних безбедносних проблема у ЛЗ, посебно у непосредном окружењу о.в. установа - Заједничке акције више о.в. установа (трибине, округли столови, форуми за ученике, наставнике, родитеље) на тему превенције и заштите - Формирање Центара за саветовање из области развојне и породичне проблематике 	<ul style="list-style-type: none"> - Број заједничких акција о.в. установа из ЛЗ (трибина, округли столова, форума за ученике, наставнике, родитеље) - Број заједничких промоција у јавности - Учешћем представника других сектора у саветодавним безбедносним телима о.в. установа - Учешћем представника о.в. установа у безбедносним телима на нивоу локалних заједница - Повезивањем о.в. установа у организовању различитих активности превенције на локалу - Број покренутих поступака за затварање објеката за забаву у непосредном окружењу школе (кафићи, клубови, играонице, кладионице...) - Број формираних Центара за саветовање 	<p>Локална заједница</p>	<p>МП МУП СКГО ЗУОВ НВО МДУЛС</p>	<p>Школска 2009-2010</p>
--	--	---	--------------------------	---	------------------------------

	<p>2.2.6. Успостављање оперативне мултиресорске мреже у ЛЗ за заштиту деце, подршку о.в. установама и породици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Обуком чланова/представника институција СЗМ за интердисциплинарни приступ у примени Општег и посебних протокола у решавању проблема и пружању подршке деци, установи, породици - Интерсекторском сарадњом чланова СЗМ-а на локалу 	<ul style="list-style-type: none"> - Број локалних оперативних мултисекторских мрежа- СЗМ - Број деце обухваћене заштитом СЗМ - Број обука на нивоу мреже школа и других институција у локалној заједници 	ЦСР	МП МУП МРСП МЗ МДУЛС	Јануар-јуни 2009 и континуирано
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2. Укључивање различитих учесника образовно-васпитног процеса у превенцију и заштиту деце кроз наставне и ван-наставне активности 2.3. Национални ниво	<p>2.3.1. Измена и допуна Правилника о екскурзијама</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Остварена висока безбедност ученика на екскурзијама - Остварен надзор просветне инспекције у примени Правилника - Инспекција квартално извештава о резултатима надзора - Активи директора на нивоу ШУ периодично разматрају резултате надзора и унапређују мере заштите и безбедности 	МП	МУП	2009
	<p>2.3.2. Пружање подршке увођењу школског полицајца у образовно-васпитне установе у којима је процењен висок ниво ризика од насиља</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број установа са смањеним ризиком након увођења школског полицајца 	МУП МП Јединице локалне самоуправе	Локална самоуправа	Јануар-јун 2009 и даље док постоји потреба

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3. Обезбеђивање превентивне и заштитне улоге школског спорта и спортских активности у заштити деце/ученика 3.1. Ниво установе	3.1.1. Стављање физкултурних сала и спортских терена установе на бесплатно коришћење ученицима	<ul style="list-style-type: none"> - Број организованих група ученика које користе сале и спорт. терене ван наставе - Број различитих спортских активности које се реализују 	Образовно-васпитна установа	МП ШУ МОС	Јануар-јун 2009 и континуирано
	3.1.2. Увођење Етичког Кодекса у школски спорт и спортске активности	<ul style="list-style-type: none"> - Израђен Кодекс понашања за школске спортске тимове и активности (укључујући и навијање) - Унет принцип реституције као превентивна и заштитна мера у Кодекс - Израђене процедуре у случају кршења Кодекса 	Образовно-васпитна установа	МП МОС	Јануар-јуни 2009
	3.1.3. Увођење Фер-плеј турнира и такмичења у школски спорт 3.1.4. Постављање основе за традиционалну примену фер-плеја у школском спорту на принципима: „свако са сваким“ и „сви побеђују“	<ul style="list-style-type: none"> - Дефинисани критеријуми фер-плеја - Дефинисана правила за фер-плеј турнире и такмичења у различитим спортовима - Одржане прве спортске игре по принципу <i>сви побеђују</i> Win-win (или bone-bone) спортско такмичење 	Образовно-васпитна установа	МП МОС	Јануар-јуни 2009 Школска 2009-2010

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3. Обезбеђивање превентивне и заштитне улоге школског спорта и спортских активности у заштити деце/ученика 3.2. Локални ниво	3.2.1. Обезбеђивање превентивне и заштитне улоге школског спорта и спортских активности у заштити деце/ученика: - Укључивањем познатих спортиста и спортских радника у спортске активности о.в. установа - Организовањем спотрских активности за време летњег и зимског распуста - Организовањем трибина, радионица, округлих столова о са циљем промовисања физичких активности као животних вредности, афирмација спорта, сарадње и толеранције.	- Број реализованих спортских активности и манифестација на нивоу ЛЗ/ШУ - Број реализованих фер плеј турнира на којима су ученици „чувари“ реда и фер-плеја - Број организованих трибина, радионица, округлих столова - Број учесника организованих манифестација	ЛЗ	МП МОС	Школска 2009-2010, континуирано
	3.2.2. Покретање ницијативе за организовање превентивних спортских активности међу школама у ЛЗ	- Реализован прве спортске игре по принципу „сви побеђују“ међу ОШ у ЛЗ - Реализован први турнир по принципу „сви побеђују“ међу СШ у ЛЗ	Локална заједница	МП МОС	Јануар-јун 2009
	3.2. 3. Организовање модификованих школских такмичења у локалној заједници и вишим нивоима (по моделу Покрајинског секретаријата за спорт и омадину АП Војводина-видети посебан документ)	- Број школа које учествују - Број ученика –учесника - Број група спортова - Задовољство учесника организацијом такмичења	Локална заједница	МП МОС	Школска 2009-2010

	3.2. 4. Стално оснаживање превентивне и заштитне улоге школског спорта и спортских активности у заштити деце/ученика:	<ul style="list-style-type: none"> - Број спортских активности - Број спортских клубова - Број смотри и манифестација - Број спортских такмичења 	Локална заједница	МОС МП	2009 и континуирано
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3. Обезбеђивање превентивне и заштитне улоге школског спорта и спортских активности у заштити деце/ученика 3.3. Национални ниво	3.3.1. обезбеђивање просторних услова и опреме за реализацију спортских активности	<ul style="list-style-type: none"> - Број изграђених спортских сала - Број изграђених спортских терена - Број адаптираних терена и спортских сала - Број набављених спортских реквизита 	МП МОС	ЛЗ НВО	2009 и континуирано